

Il·lustració realitzada per Mireia Noguera Garcia

Arquitectura tradicional com a mapa de recursos locals

Repensant el passat com a idea de futur

Toni Gironès, *arquitecte*

Habitualment, s'utilitza el terme *patrimoni arquitectònic* per referir-se a aquelles construccions que se'ls atribueix un valor excepcional, o bé perquè il·lustren algun període de la història, o bé perquè estan considerades obres mestres de l'enginy humà, i que en el seu moment foren construïdes per encàrrec de les minories dominants. Formal, acadèmica, culta o d'autor són alguns dels adjectius emprats per descriure la seva procedència. El centre històric de Vic, de gran riquesa arquitectònica i cultural, té un conjunt medieval de cabdal importància amb la plaça Major com a element característic, a més de molts edificis d'arquitectura modernista i d'altres elements destacats de períodes com el romànic, el gòtic o el barroc. Però en el centre històric o fins i tot més enllà del mateix i d'aquest tipus de construccions patrimonials, altres arquitectures i configuracions urbanes se'ns mostren amb grans valors.

Arquitectures on les relacions vinculades amb l'habitabilitat i establertes entre els seus diferents elements

Teulats del centre històric de Vic, la catedral, la plana i la serralada. FOTO: Fernando Alda

han estat sempre produïdes a partir de criteris funcionals, i en cap cas ni formalment ni especialment condicionades per criteris simbòlics i compostius.

En determinats casos, aquestes són arquitectures com a resultat i conseqüència de la necessitat i de l'escassetat de recursos, i que alhora sempre han transformat l'excés tant material com de condició de lloc en possibilitat. Són de proximitat pel fet que han estat realitzades amb materials propers producte dels processos derivats de la transformació del medi, i òptimes en la seva resolució, ja que han anat emprant tècniques

És l'arquitectura tradicional com a mapa de recursos locals la que dona gruix a la ciutat i, alhora, context i significat a l'arquitectura patrimonial i catalogada

molt essencials, senzilles i austeres, que s'han anat perfeccionant per decantació en el temps.

En aquest sentit, val a dir que el

medi o condició de lloc constitueix la matèria primera sobre la qual assentar el fet d'habitar, i, alhora, les construccions amb els seus espais de relació, materials i tècniques constructives, el mitjà a partir del qual realitzem aquesta adaptació al medi.

Precisament el verb *habitar* com a vertader sentit de l'arquitectura és el que ha transitat en el dia a dia del patrimoni vital de la nostra espècie construint un determinat context en el qual el clima, la topografia i la vegetació hi juguen un paper cabdal, però també les diferents relacions entre les dimensions social, política, econòmica i sobretot ecològica.

ACCIONS

Fira de l'energia i la construcció sostenible

17, 18 i 19 de febrer de 2023
Recinte Firal El Sucre, Vic

Acció de:
Fires i Mercats de l'Ajuntament de Vic

Darrere del terme *materials*, els investigadors d'AE & CC consideren tota la cadena de la seva producció i ús per construir l'entorn de vida. La recerca parteix, per tant, de l'anàlisi del potencial del territori on es pot extreure la matèria primera i de les successives etapes de la producció de materials, estructures, edificis, ciutats i, de manera més àmplia, desenvolupar el territori. Tot el procés s'estudia des del prisma del desenvolupament territorial, i especialment el paper d'homes i dones actors, al voltant d'una o més cultures constructives, i els beneficis potencials que se'n deriven (financers, de bon viure).

Jornades de construcció amb terra

Divendres seran jornades tècniques; dissabte, xerrades (que estaran incloses dins l'entrada general de la Fira), i diumenge constarà de visites d'obres en llocs concrets. Tant per a les jornades tècniques com per a les visites d'obres caldrà inscripció prèvia.

Exposició "Per durar"

Del 29 de març al 29 d'abril de 2023
Sala d'exposicions del COAC, Vic

Acció de:
Sumem Patrimoni + COAC

L'exposició "Per durar", un recull de fotografies del treball de més d'un centenar de dones que, durant les tres primeres setmanes de març del 2018, van participar en les feines de restauració dels arrebossats tradicionals en la concessió Allou-Sana, al poblat de Tangassogo (Tiébélé), situat al sud de Burkina Faso.

Amb l'ajuda d'estrils quotidians com una escombreta, una aixada o diferents tipus de pedres, i utilitzant terres i pigments naturals, aquesta tècnica documentada des del segle XVI és un testimoni excepcional de la cultura Kasséna, de valor universal, reconegut a la Llista Indicativa de Patrimoni de la Unesco.

El treball que duen a terme periòdicament les mans expertes de les dones Kasséna i el seu *savoir faire* tradicional converteixen una necessitat que la modernitat descuida, com és el manteniment de les nostres edificacions, en una mostra d'art col·lectiu, fet en comunitat i solidaritat entre les famílies veïnes.

Aquest projecte de restauració a Burkina Faso ha estat impulsat per l'arquitecte Albert Faus i el ceramista Toni Cumella, sota el comissariat de Carlos Quintáns, amb fotografies d'Anna Mas, i el suport del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, a través dels Ajuts a la Cooperació que atorga anualment la institució.

56è concurs de pintura ràpida del Mercat del Ram

1 d'abril de 2023. Vic

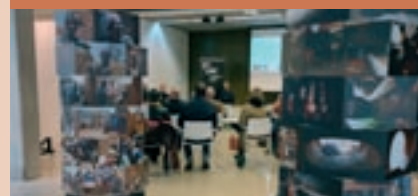
Col·laboració:
Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Vic

Dins el tradicional concurs de dibuix del Mercat del Ram, s'hi ha afegit un ítem en què es valora que l'obra presentada a concurs contingui interès patrimonial.

Debat de la tàpia com a material que ens arrela al lloc

13 d'abril de 2023
Sala d'exposicions del COAC, Vic

Acció de:
Sumem Patrimoni + COAC

Presentació del projecte Sumem Patrimoni a càrrec de Fabiana Palmero, arquitecta i 2a tinent d'alcalde i regidora d'Urbanisme, Mobilitat, Habitatge, Activitats i Projectes Internacionals. Presentació de l'exposició "Per durar" i dels ajuts de cooperació del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, a càrrec de Miquel Sitjà, arquitecte.

Debat de la tàpia, el mapa de recursos, el manteniment i l'arrelament al lloc, a càrrec de Terram i Gabi Barbeta.

Com es mesura l'estima del patrimoni? Com es mesura l'arrelament a un poble? Com es traspasa l'estima del patrimoni? Com es manté?

Moltes vegades ens mirem el patrimoni com un bé cultural des de l'exterior. Però ens hem preguntat mai com podem formar part d'aquest patrimoni i com deixar de ser observadors? Viatgem per admirar però a casa nostra com actuem?

LA RUTA

El patrimoni anònim com a reflex d'un paisatge

Diuenques 5, 12, 19 i 26 de març de 2023
a 2/4 de 12 del migdia

Autor/a: Anna Rovira i Vergés,
arquitecta

Els edificis històrics són un pòsit, una suma de capes històriques. Són el testimoni físic de la història d'un poble. Una història individual de cada casa i al mateix temps una història col·lectiva.

Per tant, són l'empremta, la identitat, l'essència de cada lloc i cada territori. La visita és una proposta de fer un viatge pels espais que hem vist sempre però amb uns ulls diferents.

- 1 Quina és la mirada?**
Plaça del Pes
- 2 Per què protegim els edificis?**
Plaça Sant Felip
- 3 Mirar i observar**
Carrer de l'Escola
- 4 Elements de l'ecosistema de la ciutat**
Plaça de la Catedral
- 5 Tresors amagats**
Carrer de l'Albergueria
- 6 La tàpia**
Carrer de les Adoberies
- 7 El verd**
Carrer dels Aluders
- 8 L'afectació de les muralles**
Eixample Morató / Passeig

De totes maneres, a la societat actual i en paral·lel, el consum massiu i accelerat d'imatges ha propiciat una interpretació errònia del paper del context.

Servint-se del lloc com a simple marc d'exposició, la nostra espècie ha construït una visió egoïsta de la realitat física, en la qual l'atractiu capció del present relega la coherència del passat a un segon pla.

La falsedat ha arribat a contaminar i confondre una societat en la qual, abstrats i desconnectats de la realitat, se'ns proposa una altra idea de context, introduint la metàfora com a lloc, i no el lloc com a element estructural de la seva concepció.

D'aquesta manera, la desfragmentació només aconsegueix desorientar i desubicar l'observador, fins al punt que no reconeix la seva identitat, el lloc ni el moment en què es troba.

En definitiva i en un món global on devorar imatges es mostra com un

valor absolut, massa vegades la vida es transforma en una suma de sensacions i construccions virtuals, en lloc d'una experiència quotidiana i plena de la qual participem amb tots els sentits.

Fixem-nos com moltes vegades i també en la societat actual la planificació i realització d'un viatge ve referenciada per la suma d'imatges que de forma virtual es coneixen per primera vegada a través d'una pantalla. I fixem-nos també en com habitualment aquestes imatges fan referència a edificis monumentals, aquells que anomenem patrimoni arquitectònic.

És aleshores i durant l'experiència del viatge que de forma més o menys conscient ens adonem que és l'arquitectura tradicional com a mapa de recursos locals la que dona gruix a la ciutat, i, alhora, context i significat a l'arquitectura patrimonial i catalogada.

Arquitectura local que està fonamentada per la lògica interacció amb el medi i per la utilització de pocs materials però de llarg recorregut. D'aquesta manera, les obertures de les façanes responen habitualment i de forma coherent a l'orientació solar i a l'ús de l'espai interior, amb petites finestres a la façana nord que permeten la ventilació sense pèrdua de temperatura interior, mentre que en el ventall de façana que va de sud-est a sud-oest s'ofereix una major permeabilitat amb un percentatge més elevat d'obertures.

Però també, una arquitectura que de forma tradicional utilitza pocs materials però de llarg recorregut. Per posar-ne un exemple, materials com la ceràmica, que en qualsevol dels seus estats, sigui manual, extrusionada o esmaltada, està pensada per complir unes funcions directament associades a les seves característiques. En aquest sentit, apreciem

la seva porositat per aïllar tèrmicament o per regular el grau d'humiditat en estacions càlides, però també la podem trobar perforada per deixar passar la llum o l'aire matisant-ne en diferents graus la intensitat, esmaltada per revestir i impermeabilitzar l'exterior, acolorida per tenyir les atmosferes dels espais i molt habitualment reciclada i reaprofitada per a altres usos com a excipient.

Una arquitectura tradicional, que com a mapa de recursos locals en fa de la bona gestió de l'excipient material la possibilitat, i que se'ns mostra com una infraestructura del passat que, un cop compresa la seva essència i convenientment interpretada, mostra condicions suficients per funcionar com a suport de múltiples i variades necessitats futures.

Arquitectura tradicional com a patrimoni a recuperar en els nostres hàbits quotidians i que no podem deixar perdre.